

Jeszenszky Zsolt: Ezért nem akar az USA békét kötni

2024 június 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

A harmadik világháború ugyanazokról a célokról szól, mint az els? kett?.

Miért fokozódik a háború? Miért nem képesek a felek leülni a tárgyalóasztalhoz, és véget vetni ennek az

egésznek? Miközben
Európa lakosságának hetven százaléka azonnali t?zszünetet akar. Ez a normális, természetes gondolkodás. Nem akarjuk a pusztítást, nem akarunk meghalni, sem azt, hogy a gyerekeinket vigyék el katonának, és ?k haljanak meg. Miért er?ltetik mégis a politikusok a háborút? Csak azért, mert ?k viszont gazdagodnak rajta? Persze ez is része, de nézzük a sokkal súlyosabb, mélyebb okokat és hogy miért nem tud véget érni az ukrajnai háború.

Ez két testvérnép küzdelme, nem volna szabad beleszólni, ezzel is eszkalálva a háborút. Inkább el kellene szigetelni a konfliktust, oldják meg egymás között, ne rángassák bele az egész világot. Ez a józan, pragmatikus álláspont. Van egy morális szempont is: az ukránok a szabadságukért küzdenek az orosz agresszióval szemben, és ezért a szabad világ kötelessége, hogy segítsen nekik ebben.

Utóbbinak is van némi létjogosultsága.

De hogy az egészet megértsük, eggyel hátrébb kell lépnünk és geostratégiai szempontból szemlélni. Van egy komoly segítségünk: Halford John Mackinder brit földrajztudós, egyetemi rektor és politikus 1904-ben jelentette meg The geographical pivot of history, azaz A földrajz mint a történelem kulcsa cím? m?vét. Tulajdonképpen itt alkotta meg Eurázsia mint egységes földrész fogalmát, s?t Afrikát is hozzávette. Hiszen a Szuezi-csatorna megépítése el?tt Afrika és Ázsia effektíve összeértek Egyiptomnál. Csakúgy, mint Európa és Ázsia az Urál hegységnél, ami persze még sokkal egyértelm?bb és masszívabb kapcsolódás.

A lényeg, hogy ez a három kontinens képezi a világ teljes szárazföldtömegének 57, Afrika nélkül is több mint 36 százalékát. És ez az emberiség életterének f? otthona – ezért nevezik „home island theory”-nek, azaz „otthonsziget elméletnek” is Mackinder téziseit. A világszigeten belül meghatározza a legfontosabb részt, ami a Volga folyó, a Jeges-tenger, a Jangce folyó és a Himalája által határolt terület.

Természeti er?forrásokban, nyersanyagokban, ásványkincsekben a világ leggazdagabb része. Ezt elnevezte „Heartland”-nek, azaz hátországnak, más szóval a világ szívének. Mackinder szerint aki Kelet-Európát uralja, az uralja a hátországot, aki a hátországot uralja, az uralja a „Világ-szigetet”, azaz Eurázsiát és Afrikát, aki pedig a világszigetet uralja, az az egész világot uralja.

Ez a történelem során soha egyetlen hatalomnak sem sikerült teljesen. Még Afrika nélkül sem. A legközelebb az orosz birodalom, majd pedig a Szovjetunió került hozzá. De Ázsia délkeleti részén vele szemben is ott állt Kína. Európa nyugati részén pedig az Egyesült Államok.

Mackinder elméletét sokan nem tartják ma már relevánsnak, mert a XIX–XX. század fordulójának viszonyai között született. Amikor csak szárazföldi és tengeri hader?k léteztek. A tengerek és a magas hegyek kell? fizikai védelmet is biztosítottak a „hátországnak”. A légier?k megjelenése azonban felülírta mindezt – a kritikusok szerint.

Ez katonailag és politikailag valóban igaz. De gazdaságilag és geostratégiailag nem. Ett?l még továbbra is a világ legnagyobb, er?forrásokban leggazdagabb része ez. És ha valaki birtokolja, akkor egyértelm?en a világ els? számú, megkérd?jelezhetetlen hatalmává válik. Logikus tehát, hogy minden más hatalom ennek a megakadályozására törekszik.

A XVIII–XIX. században Nagy-Britannia mint tengeri nagyhatalom els?dleges külpolitikai stratégiája az volt, hogy megakadályozza a kontinens meger?södését, akár francia, akár német fennhatóság alatt. Ehhez a legjobb eszköz, ha ?k egymásnak feszülnek, pláne ha háborúznak. És a viszály fenntartásáért sokat meg is tett a brit titkosszolgálat.

A XIX. század második felében Oroszország is az iparosodás útjára lépett, így újabb potenciális rivális jelent meg a kontinensen. Ráadásul ugyanebben az id?ben sikerült a Német-római Császárság szétesését követ? periódus után Otto von Bismarcknak újraegyesítenie a Német Birodalmat. Ha ez a kett? szövetséget köt egymással, a nyersanyagban gazdag oroszok és a t?kével, magas szint? technológiával rendelkez? németek összeállnak, az a haditengerészeten alapuló brit hegemónia végét jelentette volna, a franciák kontinentális hatalmáról nem is beszélve. Ráadásul a két hasonló berendezkedés?, antidemokratikus, tekintélyelv? rendszer, a Német Birodalom és a cári Oroszország természetes szövetségesei is voltak egymásnak. A közeledésüket mindenáron meg kellett akadályozni.

És úgy általában, a kontinentális Európában nem hagyhatták a britek, hogy bárki meger?södjön. A franciákkal többé-kevésbé kialakult valamiféle status quo, azaz tudomásul vették egymás helyzetét. A britek uralták továbbra

is a tengereket, a kontinensen viszont a franciák relatíve szabad kezet kaptak. Ebbe nem fért bele egy er?s Németország, sem egy er?s Közép-Európa az Osztrák–Magyar Monarchia vezetésével. Ezért lázították évtizedeken keresztül az itt él? kisebbségeket, ami végül Ferenc Ferdinánd trónörökös meggyilkolásához és az els? világháborúhoz vezetett. Az ezt lezáró trianoni békediktátum pedig pontosan ebbe a stratégiába illeszkedett. A Monarchia felbomlásával, Magyarország szétdarabolásával, kis terület? és lélekszámú, Magyarországgal ellenséges államok létrehozásával a nyugati hatalmak hosszú id?re megszabadultak egy er?s, egységes közép-európai hatalmi centrum létrejöttének veszélyét?l.

Bár nyugati hatalmakról beszélünk, de eddig nem esett szó az Egyesült Államokról. Okkal. Az USA 1776-os megalapításától kezdve ugyanis nagyjából 140 éven át nem vett részt a szélesebb geopolitika alakításában. El voltak foglalva az amerikai kontinensen. Egy jó darabig a terjeszkedéssel, tengert?l a fényl? tengerig („sea to shining sea”), ahogy James Polk elnök fogalmazott, John O’Sullivan újságírót idézve, 1845-ben. Ez az úgynevezett „Manifest Destiny”, azaz „testet öltött végzet”, miszerint az Egyesült Államok sorsszer?, isteni elrendeltetése, hogy birtokba vegye a teljes kontinenst. Legalábbis kelet–nyugati irányban. Ez 1912. február 14-én teljesült, amikor Arizona az USA 48. tagállama lett.

Az izolacionista politika rövid ideig még folyatódott, de 1917. december 7-én az USA hadat üzent Németországnak és Ausztria–Magyarországnak, ezzel belépett az els? világháborúba. Az egyébként eléggé háborúellenes amerikai közvéleményt azzal gy?zték meg, és a mai napig a köztudatban a belépés oka, hogy egy német tengeralattjáró elsüllyesztette a Lusitania nev? brit óceánjáró hajót, rajta 1959 utassal, köztük 123 amerikaival. Csakhogy ez még 1915 májusában történt.

Az Egyesült Államok háborúba lépésének tényleges okait másutt kell keresni. És meg is találhatjuk.

A hadviselés jelent?sen meggyengítette az európai nagy- és középhatalmakat, és megnyílt egy hatalmi vákuum. Az USA számára világossá vált, hogy ha valóban vezet? nagyhatalommá akar válni, akkor szüksége van néhány er?s szövetségesre Európában, de nem szabad, hogy Európa túl er?s legyen. Az eurázsiai birodalom gondolatától meg egyenesen rettegtek.

A második világháború gyakorlatilag ugyanerr?l szólt. Az els?ben vesztes Németországra a gy?ztes antant megalázó békét kényszerített. Hitler azért kerülhetett hatalomra, mert a sértett népnek azt ígérte, hogy az ? vezetésével visszavághatnak. A náci ideológia számos eleme közül a mai témánk szempontjából az úgynevezett élettérelmélet a fontos. Ezt ugyan még 1897-ben fogalmazta meg Friedrich Ratzel föld- és néprajztudós, de a használatát Hitler tette széleskör?vé. Eszerint a német nép sorsszer?en predesztinálva van arra, hogy uralkodjon a Kelet fölött, ezért jogos meghódítani azt. (Bármilyen hasonlóság az amerikai „testet öltött végzet” és a német élettérelmélet között pusztán a „véletlen” m?ve.)

Azt látjuk tehát, hogy

már két világháború is szólt az eurázsiai kontinensr?l, f?leg ennek „szívér?l” és az ehhez vezet? kapuról, Kelet-Európáról. A második során Hitler úgy gondolta, el is tudja foglalni a területet, ezért megtámadta Oroszországot. Abban a hitben, hogy miután így megszerzi a létfontosságú „hátország” jelent?s részét, a nyersanyagok birtokában ezután majd könnyen le tudja gy?zni Angliát.

(A Németországgal szövetséges Japán pedig eközben leköti az Egyesült Államok katonai erejét.) Amíg Németország és a Szovjetunió egymással harcoltak, a Nyugatnak semmi baja nem volt a helyzettel. A sikeres szovjet védekezést követ?en azonban új helyzet állt el?. Felcsillant Németország legy?zésének, újbóli megroppantásának lehet?sége, de fontos volt, hogy ezt nehogy az id?közben egyre jobban er?söd? Szovjetunió tehesse meg önállóan. Churchill, Roosevelt és Sztálin, azaz Nagy-Britannia, az USA és a Szovjetunió szövetsége valójában nem kívánatos, de rövid távon hasznos volt minden érintettnek.

Miután az amerikaiak jelent?s er?kkel beléptek az európai hadszíntérre, Németország nyugati irányból is óriási nyomás alá került, maradék erejét lekötötte az angol–amerikai–francia er?kkel szembeni védekezés. Így a szovjetek keleten gyakorlatilag szabadon nyomulhattak el?re. A gy?ztesek végül kettéosztották Európát a vasfüggöny mentén.

Nem kell tehát meglep?dnünk, hogy a harmadik világháború – ami sokak szerint már most is zajlik, csak nem hagyományos eszközökkel – ugyanezekr?l a célokról szól. De a megértéshez nélkülözhetetlen történelmi háttér felvázolásával ki is merítettük a mai terjedelmet (és bizonyára az olvasók türelmét is), ezért a mai helyzet részletes

elemzése és a konklúzió két hét múlva érkezik…

Jeszenszky Zsolt - www.magyarnemzet.hu

Ajánló